

ÚVOD K PRIKÁZANIAM

V každom spoločenstve ľudí existujú pravidlá ich spoločného nažívania. (*rodina, zamestnanie, športové kluby, národ, štát*). Tak aj cirkev má tieto pravidlá = určil ich sám Boh.

Je známe, že človek túži byť dokonalejší – v prirodzenom svete, a to má platiť aj pre ten nadprirodzený. (*bohatý mladík – „Učiteľ, čo mi ešte chýba...“*)

SZ poznal tieto pravidlá života pod názvom DEKALÓG.

DEKALÓG – (z gréckeho. *deka* = *desať* + *logos* = *slovo*, čo znamená *desať slov, desať slovie, desatoro*.)

Ich pôvod je na hore Sinaj – Mojžišovi dal Boh tieto zákony ako zmluvu, na základe ktorej On Boh, bude partnerom vyvoleného národa po vyslobodení z egypt. otroctva. Izrael nemal dovtedy žiadne známe pravidlá ako národ. Existovali iba nejaké kmeňové zákony.

Dekalóg bol základ, na ktorom mal fungovať vzťah Boha a vyvoleného národa. Dnes s odstupom času musíme povedať, že do dnešných dní, nevymyslel človek nič lepšie, ako tieto pravidlá, ktoré nadefinoval Boh vyvolenému národu. (Lat. „Clara pacta, bona amici“ = jasné dohody robia dobrých priateľov).

- Bolo to pre nich niečo posvätné (kňazi nosili hl. prikázanie na čele).
- Neskôr časom vznikli jednotlivé usmernenia – 613 príkazov a zákazov.
- Zákonník – „Učiteľ, ktoré prikázanie v Zákone je najväčšie??“ = Milovať budeš...



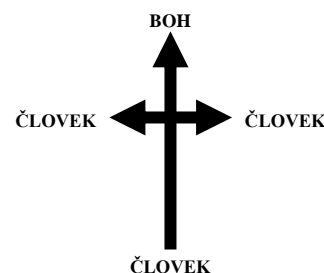
2 hlavné prikázania = vzťah k Bohu (1-3) a vzťah k človeku. (4-10).

Desatoro v sebe zahŕňa dve dimenzie.

Vertikálnu a horizontálnu.

Vertikálnu dimenziu vyjadrujú prvé 3 prikázania (*prvá tabuľa*), ktoré určujú a vymedzujú vzťah človeka k Bohu.

Horizontálnu dimenziu vyjadrujú ďalšie sedem prikázania (*druhá tabuľa*) a tie vymedzujú správanie sa ľudí medzi sebou navzájom tzv. medziľudské vzťahy



Desatoro je cestou života: Hľa, dnes som predložil pred teba život i šťastie a smrť i nešťastie a prikazujem ti, aby si miloval Pána, svojho Boha, kráčať po jeho cestách a zachovával jeho príkazy, ustanovenia a nariadenia. Potom budeš žiť a rozmnožíš sa - a ja, Pán, tvoj Boh, ťa budem žehnať v krajine, do ktorej sa uberáš, aby si ju prevzal do vlastníctva.

Ale ak sa tvoje srdce odvráti, a dáš sa zviazať a budeš sa klaňať iným bohom, tak ti dnes oznamujem, že naisto zahynieš a nepobudneš dlho v krajine, do ktorej po prechode cez Jordán vojdeš, aby si ju zaujal. Za svedkov proti vám volám nebo i zem: Predložil som vám život i smrť, požehnanie i kliatbu! Vyvol' si život, aby si zostal nažive ty aj tvoje potomstvo, keď budeš milovať Pána, svojho Boha, a poslušne a verne sa vinúť k nemu; lebo pre teba to znamená život a dlhodobé prebývanie v krajine, o ktorej prisahal Pán, tvoj Boh, Abrahámovi, Izákovi a Jakubovi, že im ju dá. (*Dt 30,15-20*)

Je to bilaterálna zmluva, ktorá sa súhlasnou vôľou ľudu stala platnou.

Ak teraz budete poslúchať môj hlas a ak zachováte moju zmluvu, tak mi budete medzi všetkými národmi zvláštnym majetkom - veď mne patrí celá zem. A ľud jednomyseľne odpovedal: "Budeme robiť všetko, čo hovoril Pán." Potom Mojžiš všetky Pánove slová napísal. (*Ex 19,5-8*)

Po ponuke Boha, nastupuje aktivita človeka.

DÔLEŽITÉ:

Predovšetkým si ale uvedomme, že je to ZMLUVA, ktorá má človeka dvíhať, obohacovať, ukazovať jeho hodnotu v Božích očiach, až potom je to prikázanie. (ako v rodine – rodičia chcú vychovávať dieťa láskou, až ako krajný prostriedok nastupuje trest)

Desatoro a prirodzený zákon

Boh je Stvoriteľ človeka, teda najlepšie vie, čo je pre človeka dobré. Desatoro patrí k Božiemu zjaveniu a je len odrazom toho, čo Boh do človeka zakomponoval.

Rim 2,14-15 - že pohanovia, ktorí nemajú zákon od prírody robia to, čo zákon požaduje a tým ukazujú, že majú požiadavky zákona vpísané vo svojich srdciach. (PRIRODZENÝ ZÁKON)

X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X

Dostávame sa k miestu, ktoré je pre mnohých kameňom úrazu. Hovoria, načo morálka, keď som slobodný človek, je to obmedzovanie.

Vo vedomí niektorých laxných kresťanov je Desatoro ako strašiaci mladých a nepriateľ slobody človeka číslo jeden. Je tomu naozaj tak?

Isto, že nie. Je to skôr obranný reflex alibistov alebo matrikových kresťanov, ktorí hľadajú spôsob, ako oklamať svoje svedomie.

Keď môže normálne uvažujúci človek obviňovať rodičov z prísnosti a obmedzovania slobody dieťaťa, keď prísne a aj pod trestom zakázať svojej predškolskej ratolešti sedieť v otvorenom okne dvanásteho poschodia, alebo hrať sa so zápalkami?

Často sa morálka prirovnáva k PCP. Ak chceme jazdiť, musíme dbať na predpisy. Ináč nás vylúčia. Tam neprotestujeme. Teda aj morálne zákony, ***nemajú za cieľ obmedzovať, ale usmerňovať***.

Ako rozhodca či sme zákon dodržali, alebo nie, tu vystupuje naše svedomie a ľudia okolo nás, ale najmä naše svedomie. Je to naša norma mravnosti. Preto ho musíme vychovávať.

Poznáme negatívne (*záporné*) a afirmatívne (*kladné*) prikázania.

I.

**Ja som Pán Boh
tvoj, nebudeš
mať iných bohov
okrem mňa, aby
si sa im klaňal.**

1. PRIKÁZANIE

Boh tu pripomína, svoje oslobodzujúce konanie, keď ich vyslobodil z Egypta – aby na to nezabudli. Vyvolený národ bol totiž vždy v prostredí okolitých pohanských národov, ktoré mali svojich bôžikov. Boh vyžaduje vernosť.

Toto prikázanie nám pripomína, že aj my sme boli v zajatí hriechu, z ktorého nás vyslobodil JK. Preto nemáme sa klaňať iným, iba jemu. Čo to znamená v praxi?

Tento zákon platí pre všetky rozumové bytosti. Nerozumne bytosti zachovávajú iba zákon prírody. Zlí duchovia a zatratení sú z toho vyradení.

Hovoríme teda o náboženstve a jeho prejavoch, ako uctievať Boha.

1. Klaňanie sa Bohu (adorácia) *443**

Je to úkon, ktorým uznávame vznešenosť niekoho, jeho vyššie postavenie a našu podriadenosť voči nemu.

Druhy adorácie:

- a) Latria - patrí iba Bohu, Ježišovi a Duchu Svätému.
- b) Hyperdúlia - patrí iba Panne Márii
- c) Dúlia - patrí svätým v nebi

2. Modlitba *443**

- Je to rozhovor s Bohom.
- Je to pozdvihnutie mysle k Bohu.
- Je to dýchanie duše.

Pre tých čo užívajú rozum, je modlitba nevyhnutný prostriedok spásy. Nikde nie je určené, kedy a koľko to má byť. (*modlitba nie je vecou času, ale srdca!!!*)

Druhy modlitby:

- a) Modlitba chvály (*chválim ťa, Pane za dielo stvorenia...*)
- b) Modlitba ďakovania (*ďakujem ti, Pane za mojich rodičov, za zdravie...*)
- c) Modlitba prosby (*prosím ťa, Pane za obrátenie hriešnikov, za úrodu...*)
- d) Modlitba odprosovania (*odprosujem ťa, Pane za svoje hriechy...*)

PODMET modlitby (kto sa môže modliť)

Anjeli a svätí v nebi, všetci ľudia na zemi (*dobří aj zlí*) a pravdepodobne aj duše v očistci.

PREDMET modlitby (za čo sa môžeme modliť)

1. Duchovné dobrá - pre seba a iných.
2. Časné dobrá - pod podmienkou, že nám poslúžia k spásu

Predmetom modlitby nemôže byť **morálne zlo**. Napr.: žiadať Boha o pomoc pri krádeži, klamstve, nevere, zločine, podvode a pod. Bolo by to pokúšanie Boha.

Podmienky dobrej modlitby:

- Musíme prosieť o nejaké dobro.
- Musí sa konať s dôverou, bez pochybovania.
- Podmet modlitby (*modliaci sa*) musí byť v stave milosti posväcujúcej, alebo byť aspoň v stave počiatku obrátenia sa.

K modlitbe sa vyžaduje ÚMYSEL a POZORNOSŤ.

HRIECHY PROTI ČNOSTI NÁBOŽENSTVA ***445

Tak ako čnosť náboženstva je prejavom úcty voči Bohu, tak hriechy proti tejto čnosti sú prejavom neúcty voči Nemu.

1. Povera

Je to pochybený kult pravého Boha.

a) **Povera prehnaného kultu**

Kladie dôraz na nepodstatné veci

(počet sviečok na oltári; presný čas modlitby, jej spôsob a miesto...)

b) **Povera falošného kultu**

Kult pravého Boha, ale falošným spôsobom:

(falošné zázraky, zjavenia a relikvie...)

2. Modloslužba

Je to falošný náboženský kult, ktorým namiesto Stvoriteľa, ľudia uctievať tvorov a stvorené veci.

Modla - je všetko to, čo vo svojom živote kladieme na prvé miesto, ktoré prináleží výlučne a jedine Bohu. (TV, PC, workoholici...)

3. Veštenie a čarovanie

Veštenie - Snaha človeka poznať tajomné veci (prítomné, minulé, ale aj budúce). Vzývanie zlého ducha kvôli poznaniu skrytých vecí, najmä budúcich.

Čarovanie - Snaha dosiahnuť vonkajší účinok nedosiahnuteľný prirodzeným spôsobom:

a) pomocou zlého ducha – **čierna mágia**

b) pomocou prirodzených prostriedkov - napr.: magnetických, alebo hypnotických síl – **biela mágia**

Kto pravidelne vyhľadáva veštcov, ťažko sa prehrešuje.

Ľudia, ktorí sú obdarení paranormálnymi darmi a užívajú ich statočne, - neprehrešujú sa.

Čarovanie ako vzývanie zlého ducha kvôli dosiahnutiu určitého vonkajšieho efektu, je stále ťažkým hriechom.

Na dosiahnutie nejakého efektu sa môžu použiť vhodné aj nevhodné prostriedky.

Vhodné prostriedky môžu mať moc od Boha (sviatosti), alebo od prírody {liečivé rastliny}.

Ak takú moc nemajú - sú nevhodné a kto im verí, dopúšťa sa "hlúposti", alebo čarovania, ak počíta so zlým duchom.

Čarovaniu sa podobá **ZLOROBENIE** (ľudovo - "porobenie").

Zlorobenie - je pokus spôsobiť blížnemu telesné alebo hmotné zlo pomocou zlého ducha. Proti zlorobeniu možno použiť len prirodzené prostriedky ako prajnosť (žičlivosť) a Božiu pomoc.

4. Špiritizmus a hypnotizmus

Špiritizmus - (z lat. *spiritus* - duch) Je snaha vyvolať duchov zosnulých ľudí pre poznanie tajomných vecí a vytvorenie podivných efektov.

Hypnotizmus - druh spánku, v ktorom je médium vo veľkej sugestívnej moci hypnotizéra. Môže sa použiť len na dobrý cieľ. Hrozí tu nebezpečenstvo zneužitia človeka ako média posthypnotickým rozkazom.

5. Svätokrádež

Je to nedôstojné zaobchádzanie so svätou vecou.

➤ **Osobná** - je to poškvrnenie posvätnej osoby (*sám, alebo iní...*)

➤ **Miestna** - zneuctenie posvätného miesta (*kostoly, kaplnky, cintoríny...*)

➤ **Vecná** - nedôstojné zaobchádzanie so svätými a posvätnými vecami (*hostie...*)

II.

Nevezmeš meno Božie nadarmo.

2. PRIKÁZANIE

Tu k menu Božiemu treba zaradiť aj mená svätých a sväté veci, nakoľko majú vzťah k Bohu.

1. Neúctivé vyslovovanie Božieho mena ***447

Je to zbytočné a bez patričnej úcty vyslovovanie Božieho mena.

(Ježiš Mária, Ježiši Kriste, Pane Bože...)

Najčastejšie sa to stáva v rozčúlení, v údive zo zlozvyku ako rečové úslovie.

2. Bohorúhanie ***447

Je to snaha zneuctiť a potupiť Božiu česť a svätosť Božieho mena.

Definujeme to ako **potupenie Boha**.

(to krčmové – ci Boha, ci Máriu, do Boha...)

Rúhanie spočíva v tom, že sa proti Bohu vyslovujú slová nenávisť, že sa o Bohu hovorí zle, že chýba k nemu úcta v reči a že sa zneužíva jeho meno. Zákaz rúhania sa vzťahuje i na slová proti Cirkvi, proti svätým alebo proti posvätným veciam. Svojou povahou je rúhanie ťažkým hriechom.

Tu by sme sa mali ako deti Božie ozvať a napomenúť toho človeka – neurážaj môjho Otca – matku.

V súčasnom období sa bezdôvodné spomínanie Božieho mena stalo už „národným športom“ v médiách, domácnostiach, školách. Zvykne sa podceňovať a zľahčovať. Tento jav sa stretáva s veľkou tolerantnosťou, no Boh hovorí jasne, tak ako v deviatich ďalších prikázaniach. Boh dal ľuďstvu len desať pravidiel, je preto nepravdepodobné, žeby to práve s týmto zákazom nemyslel „tak úplne vážne“.

3. Zlorečenie ***447

Je to zvolávanie zla na iného človeka za použitia Božieho mena

(bodaj = Boh daj - aby ťa porazilo, ... aby ťa Boh skáral ...)

4. Krivá prisaha ***448-449

Je volanie Boha za svedka na potvrdenie vedomej nepravdy. Krivá prisaha je vždy ťažkým hriechom.

Krivoprísažníkom je ten, kto pod prisahou úmyselne a dobrovoľne tvrdí nepravdu. Prípadne urobí nejaký sľub s úmyslom nedodržať ho, alebo kto nedodrží, čo sľúbil pod prisahou.

Čo hovorí o prisaha JK?

„Počuli ste, že otcom bolo povedané: »Nebudeš krivo prisahať, ale splniš, čo si Pánovi prisahal!« No ja vám hovorím: Vôbec neprisahajte - ani na nebo, lebo ono je Božím trónom, ani na zem, lebo ona je podnožkou jeho nôh, ani na Jeruzalem, pretože je mestom veľkého Kráľa, ani na svoju hlavu neprisahaj, lebo ani jediný vlas nemôžeš urobiť bielym alebo čiernym. Vaša reč nech je »áno-áno,« »nie-nie.« Čo je navyše, pochádza od Zlého.“ (Mt 5,33-37)

Ježišove slová nie sú proti prisaha, keď sa koná z vážneho a primeraného dôvodu (*napríklad pred súdom*). **„Prisahu, to jest vzývanie Božieho mena za svedka pravdy možno zložiť iba na základe pravdy, rozvážnosti a spravodlivosti.“**

3. PRIKÁZANIE

III.

**Spomni, aby si
deň sviatočný
svätzil.**

11)

Spomni na sobotňajší deň, aby si ho zasvätil! Šesť dní budeš pracovať a tvoriť všetky svoje diela, siedmy deň je však sobota Pána, tvojho Boha. Vtedy nebudeš konať nijakú prácu ani ty, ani tvoj syn alebo tvoja dcéra, ani tvoj sluha alebo tvoja slúžka, ani tvoj dobytok, ani cudzinec, ktorý býva v tvojich bránach! Lebo za šesť dní Pán utvoril nebo a zem, more a všetko, čo je v nich, v siedmy deň však odpočíval. Preto ho Pán požehnal a zasvätil ho." (Ex 20,8-11)

Židia a sobota *450**

Tretie prikázanie pripomína posvätnosť soboty. Božie konanie je vzorom pre ľudské konanie. Ak Boh „odpočíval“ v siedmy deň, aj človek má „prestáť pracovať“ a nechať aj podriadených, aby si oddýchli.

Židia slávil sobotu ako spomienku na deň, keď dostali slobodu v Egypte: *Pamätaj, že si bol otrokom v egyptskej krajine a že ťa Pán, tvoj Boh vyviedol odtiaľ mocnou pravnicou a zdvihnutým ramenom: preto ti Pán, tvoj Boh, prikázal zachovávať sobotňajší deň. (Dt 5,15)*

Kresťania a nedeľa *452**

Pre kresťanov je najväčším sviatkom Ježišovo zmŕtvychvstanie, ktoré sa stalo „prvého dňa v týždni“ (Mt 28,1). Ak teda židia počítali týždeň tak, že sobota bola 7-deň, potom nedeľa bola 1-deň v týždni, kedy sa aj stalo vzkriesenie JK.

Pre kresťanov sa stal prvým zo všetkých dní, prvým zo všetkých sviatkov, **dňom Pána** (po latinsky *dies Dominica*) čiže nedeľou.

Názov „zmŕtvychvstanie“ si pre tento deň ponechali v ruskom jazyku „vosskresenije“. Náš názov „nedeľa“ je pravdepodobne odvodený od slovného spojenia „nič nerobiť“ (z čes. *nedelat*).

3 významy nedele a sviatkov:

Náboženský význam *453**

Spočíva v tom, aby človek zo svojho času, ktorý je tiež Božím darom, venoval z neho nejakú čiastku na Boží kult a aby aj sám rástol v poznávaní Boha. *(8760 hod. pre seba – 60 hod. pre Boha)*

Mravný význam *454**

Chrániť sa pred vyčerpaním. Treba odpočívať. *(stvorené za 6 dní, 7-my deň odpočíval)*

Osobný a sociálny význam *454**

Stretnutie v rodine – upevniť rodinné a príbuzenské vzťahy. *(nedeľný obed)*

Nedeľná povinnosť *453**

Cirkevné prikázanie určuje a spresňuje Boží zákon: „**V nedeľu a v prikázané sviatky sú veriaci povinní zúčastniť sa na celej sv. omši.**“

Tí, čo si vedome a dobrovoľne neplnia túto povinnosť, dopúšťajú sa ťažkého hriechu.

Svätiť nedeľu zahŕňa v sebe:

A) účasť na sv. omši

B) zdržiavať sa práce

- A -

Koho nezaväzuje povinnosť nedeľnej účasti na svätej omši?

- ktorí nie sú pokrstení,
- ktorí neužívajú rozum *(mentálne postihnutí)*

- ktorí ešte nemajú 7 rokov, hoci už užívajú rozum.

Ospravedlňujúce príčiny od povinnosti účasti na svätej omši:

1. Nemožnosť:

- fyzická (*väčšia vzdialenosť od kostola /kondícia/, choroba, staroba a pod.*)
- morálna (*nepokoj zo strany manžela, nedostatok oblečenia...*)
- neodkladné cestovanie
- po nočnej smene ak je ťažko bdieť a nie je iná svätá omša
- pri pobytoch na dovolenkách a chatách, pokiaľ nie je možné zúčastniť sa sv. omše príslušného obradu.

2. Služba lásky

- služba chorým
- služba spoločnosti (*policajt, vojak, hasič, vodič, a pod.*)
- pomoc pri živelných pohromách (*hasiť požiar, povodne, zvieť úrodu...*)
- starostlivosť o malé deti, ak sa nedá pri nich vystriedať

3. Zvyk (podľa regiónov)

- napr.: matky mesiac po pôrode, vdovy mesiac po smrti manžela a pod.

Povinnosť možno splniť už v predvečer (vo vigíliu) nedele alebo sviatku (u nás od 15. - tej hodiny).

Kto nikdy nemôže byť na nedeľnej svätej omši, je povinný aspoň niekedy vo všedný deň, aby splnil Boží zákon.

Svätá omša cez rozhlas a televíziu povinnosť neplní. Chorí pripútaní na lôžko majú z nej duchovný úžitok.

- B -

Záväznosť príkazu NEKONAŤ PRÁCE je veľká a jeho porušenie v značnej miere je ťažkým hriechom.

Ospravedlňujúce príčiny sa dajú zhrnúť do 3 oblastí:

1. Práce súvisiace s Božím kultom

zvoniť, niesť zástavy a pod.

2. Osobné a spoločensky nevyhnutné práce

záchrana úrody; zamestnanie v nedeľu ak zamestnávateľ k nej núti; nutné domáce práce...

3. Práce dovolené zákonitým zvykom

príprava jedál; obchody v nedele pred sviatkami, výročné jarmoky a pod.

Povinnosť svätiť prikázané sviatky

Okrem svätenia nedelí sú to ešte prikázané sviatky, ktoré máme tiež zasvätiť. Celkovo máme deväť prikázaných sviatkov v roku: (4 sviatky o JK, 3 sviatky o PM, 2 sviatky o svätých). Sú to tieto:

1. Narodenie Ježiša Krista	25. december
2. Zjavenie Pána	6. január
3. Nanebovstúpenia Pána	(máj-jún)
4. Najsvätejšieho Kristovho Tela a Krvi	(máj-jún)
5. Bohorodičky Panny Márie	1. január
6. Nepoškvrnené počatie Panny Márie	8. december
7. Nanebovzatie Panny Márie	15. august
8. Všetkých svätých	1. november
9. Svätých apoštolov Petra a Pavla	29. jún

??? OTÁZKY ???**1. Prikázanie.**

- a) Klaňanie sa Bohu – definícia, druhy adorácie
- b) Modlitba – definícia, druhy, podmet, predmet, podmienky
- c) Hriechy – povera, modloslužba, veštenie a čarovanie, zlorobenie špiritizmus a hypnotizmus, svätokrádež

2. Prikázanie.

- a) Neúctivé vyslovovanie Božieho mena, Bohorúhanie, Zlorečenie, Krivá prísaha

3. Prikázanie.

- a) Židia a sobota, Kresťania a nedeľa, 3 významy nedele a sviatkov
- b) Cirkevný príkaz..., koho nezaväzuje, koho ospravedlňuje, prikázané sviatky